

«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2023

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ
ԱՌԱՐԿԱ
ՀԵՂԻՆԱԿ
ՄԱՐԶ
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսուցման մեթոդներ
Մայրենի
Լուսինե Թովմայան
Երևան
Գ. Մահարու անվ. Հ.176 հիմն. դպրոց

Բովանդակություն

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	3
ԳԼՈՒԽ 1	4
Ի՞նչ է մեթոդը:	4
ԳԼՈՒԽ 2	7
Մեթոդների դասակարգումը.....	7
ԳԼՈՒԽ 3	11
Առավել շրջանառվող մեթոդները	11
3.1 Պատմություն:	11
3.2 Բացատրություն:	12
3.3 Զրույց:.....	12
3.4 Ցուցադրումը :	13
3.5 Վարժությունները:.....	14
Եզրակացություն	16
Օգտագործված գրականության ցանկ	17

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Սույն հետազոտական աշխատանքի նպատակն է ժամանակակից ուսուցման մեթոդների կիրառության արդյունավետության ներկայացումն է: Կրթության բովանդակությունը բարելավվում և ընդլայնվում է որոշակի մեթոդների, հնարների, ձևերի, եղանակների միջոցով:

Ժամանակակից ուսուցման մեթոդները, հանդիսանալով ուսման միջուկ, իրար կապում են ուսուցման նախապես պլանավորած նպատակը և վերջնարդյունքը:

Ուսուցման մեթոդները նպաստում են ուսուցչի և սովորողի միասնական աշխատանքի որակի վրա և ամրապնդում են գիտելիքները, հմտությունները և կարողունակությունները, որոնցով էլ իրականացվում են կրթական նպատակները:

Ուսուցման մեթոդները զարգացնում են սովորողների ստեղծագործական, վերլուծական ունակությունները, նպաստում են ընդհանուր զարգացմանը, լեզվական գրագիտությանը, մշակութային և սոցիալական կարողունակությունների ձևավորմանը, ամրապնդում են սեփական տեսակետները, դիրքորոշումը հայտնելու և հիմնավորելու նշանակությունը:

Հետազոտական աշխատանքի նպատակն է ի ցույց դնել տարրական դպրոցում ուսուցման և հաղորդակցման մեթոդների օգտագործումը առավել գրավիչ և դյուրամբռնելի դարձնելով դասապրոցեսը, որը, ցանկալի է, կազմակերպել տեղեկատվական և հաղորդակցման տեխնոլոգիաների կիրառմամբ:

ԳԼՈՒԽ 1

Ի՞նչ է մեթոդը:

Ուսումնական գործընթացի արդյունավետությունը մեծապես պայմանավորված է կիրառվող մեթոդներով: *Մեթոդ*-ը հունարեն բառ է, որ նշանակում է ինչ-որ տեղ տանող ուղի, ճանապարհ: Ուսուցման մեթոդների վերջնական և ամբողջական բնութագրում դեռևս չկա: Կարելի է հիշատակել հետևյալ սահմանումները.

Ուսուցման մեթոդները ուսուցչի և սովորողի միասնական աշխատանքն են, որով իրականացվում են կրթական նպատակները:

Ուսուցման մեթոդները ուսուցչի և սովորողի համատեղ գործունեությունն են, որոնց արդյունքում սովորողը ձեռք է բերում որոշակի գիտելիքներ, կարողություններ և հմտություններ, ինչպես նաև ձևավորվում են նրա աշխարհայացքը և ճանաչողությունը (Դանիլով Մ. Ա., Եսիպով Բ. Պ):

Ուսուցման մեթոդները մանկավարժի և սովորողի փոխկապակցված գործունեությունն են, որոնք կրթության, դաստիարակության և զարգացման խնդիրների իրականացման նպատակ ունեն (Բաբանսկի Յու. Կ.):

Ուսուցման մեթոդները ուսուցչի ուսուցանող գործունեության եղանակներն են և սովորողների ուսումնաճանաչողական գործունեության կազմակերպումն են որոշակի դիդակտիկական խնդիրներ լուծելու նպատակով, որոնք ապահովում են ուսումնասիրվող նյութի յուրացումը (Խառլամով Ի. Ֆ.):

Ուսուցման մեթոդները ուսուցչի և սովորողների հաջորդական և փոխկապակցված գործողությունների համակարգն են, որոնց շնորհիվ սովորողները յուրացնում են կրթության բովանդակային նյութը, զարգանում են նրանց մտավոր որակները և կարողությունները, ինչպես նաև տիրապետում են ինքնակրթության և ինքնուրույն սովորելու միջոցներին:

Չնայած դիդակտների տված տարբեր սահմանումներին՝ կա մեկ որոշակի ընդհանուրություն, որ հանդիպում է գրեթե բոլոր հեղինակների մոտ. ուսուցման մեթոդները մանկավարժի և սովորողի համատեղ աշխատանքն են ուսումնական գործունեություն կազմակերպելու նպատակով: Եթե խոսքը վերաբերում է միայն ուսուցչի գործունեությանը, ապա տեղին է խոսել դասավանդման մեթոդների մասին, իսկ եթե միայն սովորողի գործունեությանն է վերաբերում, ապա՝ ուսանելու մեթոդների:

Ուսուցման երկկողմ միասնությունն արտահայտելով հանդերձ՝ մեթոդն այն մեխանիզմն է, որն ապահովում է դասավանդողի և սովորողի մանկավարժորեն որոշակի նկատարարում ունեցող փոխկապակցված գործունեությունը:

Ուսուցման մեթոդի էությունը դիտարկվում է որպես դասավանդման եղանակների համակարգ, որն ապահովում է սովորողների ուսումնական-ճանաչողական գործունեության մանկավարժորեն նպատակադրված կազմակերպումը:

Մանկավարժության մեջ մեթոդը հասացվում է մի կողմից որպես ուսուցչի, իսկ մյուս կողմից որպես աշակերտի գործունեության եղանակ:¹

Դիդակտիկայում լայնորեն կիրառվում են նաև «ուսուցման հնար կամ եղանակ» և «ուսուցման կանոն կամ օրենք» հասկացությունները: Ուսուցման հնարը կամ եղանակը այս կամ այն մեթոդի բաղադրիչ մասերից է. մեթոդ ընդհանուր հասկացության բաղադրատարրերից մեկն է: *Մեթոդ* և *հնար* հասկացությունների միջև սահմանը խիստ փոփոխական է:

Ուսուցման ամեն մի մեթոդ առանձին հնարների կամ եղանակների հանրագումար է: Որևէ եղանակի գործադրմամբ լիովին չի լուծվում մանկավարժական կամ ուսումնական այս կամ այն խնդիրը, այլ միայն դրա որևէ փուլ կամ մաս կարելի է իրականացնել տվյալ եղանակի կիրառմամբ: Ուսուցման մեթոդները և հնարները մանկավարժական որոշակի իրադրության պայմաններում կարող են փոխատեղվել և փոխարինվել մեկը մյուսով:

Մեթոդական նույն հնարները կարող են կիրառվել տարբեր մեթոդների գործադրման ժամանակ: Եվ հակառակը, նույն մեթոդի մեջ տարբեր մանկավարժներ կարող են տարբեր հնարներ կիրառել:

Որոշ իրադրությունների մեջ մեթոդը կարող է հանդես գալ որպես մեթոդական խնդրի լուծման ուղի, իսկ մեկ այլ դեպքում՝ որպես եղանակ, որն ունի մասնավոր նշանակություն:

Օրինակ՝ եթե դասավանդողը հաղորդում է նոր նյութը խոսքային մեթոդով (բացատրություն, պատմություն, զրույց), որի ընթացքում կիրառում է դիտողական նյութեր, ապա ցուցադրումը հանդես է գալիս որպես ուսուցման եղանակ: Իսկ եթե հենց այդ ցուցադրվող նյութերն են ուսումնասիրության առարկա, հիմնական գիտելիքները սովորողները ստանում են այդ նյութերի գնության ճանապարհով, ապա խոսքային բացատրություններն արդեն ուսուցման եղանակ կամ հնար են դառնում, իսկ ցուցադրումն այս դեպքում ուսուցման մեթոդն է: ²

Այսպիսով՝ մեթոդն իր մեջ ներառնում է մի շարք հնարներ, բայց դրանով հանդերձ՝ մեթոդը դրանց սովորական հանրագումարը չէ: Եղանակները բնորոշում են դասավանդողի և ուսանողի աշխատանքի կազմակերպման մեթոդը, նրանց գործունեությանը հաղորդում են անհատական բնույթ:

Ուսուցման կանոնը կամ *օրենքը* նորմատիվ ցուցումն է կամ հրահանգը, թե ինչ արդյունավետ եղանակով պիտի գործել գործունեության իրականացման համար: Այլ խոսքով ասած՝ ուսուցման կամ դիդակտիկական կանոնը կոնկրետ ցուցում կամ հրահանգ է մանկավարժական որոշակի իրադրության մեջ գործելու մասին:

Օրենքը կամ *կանոնը մեթոդի* կամ *հնարի* կիրառման նկարագրությունն է, իսկ որոշակի խնդրի լուծման համար նախատեսված եղանակների և ձևերի համակարգն արդեն տվյալ մեթոդի նորմատիվ-նկարագրական մոդելն է:

¹ . Ամիրջանյան Յ., Սահակյան Ա., Մանկավարժություն, Ուսումնական ձեռնարկ, Երևան, 2005

² https://hy.wikipedia.org/wiki/%D5%88%D6%82%D5%BD%D5%B8%D6%82%D6%81%D5%B4%D5%A1%D5%B6_%D5%B4%D5%A5%D5%A9%D5%B8%D5%A4%D5%B6%D5%A5%D6%80

Ուսուցման մեթոդների դասակարգումը

Ժամանակակից մանկավարժական պրակտիկայում մեծ թվով մեթոդներ են կիրառվում: Դրանց ընտրության ընթացքում դասավանդողը բազմաթիվ դժվարությունների է հանդիպում: Այդ պատճառով էլ մեթոդները դասակարգելու անհրաժեշտություն է առաջանում, որը կօգնի բացահայտելու դրանց ընդհանրությունները և առանձնահատկությունները, էական և պատահական կողմերը, դրանով էլ հնարավոր է դառնում դրանց նպատակադրված և արդյունավետ կիրառությունը:

ԳԼՈՒԽ 2

Մեթոդների դասակարգումը

Դիտարկենք առավել տարածում գտած մի քանի դասակարգումներ:

Ըստ սովորողների ակտիվության աստիճանի դասակարգում (Գոլանդ Ե. Յա.)

Այս դասակարգման համաձայն՝ ուսուցման մեթոդները բաժանվում են ակտիվ և պասսիվ տեսակների՝ պայմանավորված սովորողների՝ ուսմանական գործընթացին մասնակցելու աստիճանով: Պասսիվ են այն մեթոդները, որոնց կիրառման ընթացքում սովորողները միայն նայում կամ լսում են (պատմություն, բացատրություն, դասախոսություն, էքսկուրսիա, ցուցադրում, զննում), ակտիվ են սովորողների ինքնուրույն աշխատանքը կազմակերպող և խթանող մեթոդները (լաբորատոր, պրակտիկ մեթոդները, գրքով աշխատանքը):

Ըստ գիտելիքի ձեռքբերման աղբյուրի: Գիտելիքի ձեռքբերման երեք աղբյուր գոյություն ունի՝ խոսք, զննականություն, պրակտիկա կամ գործնական աշխատանք: Սա ամենից տարածված դասակարգումն է:

Համապատասխանաբար առանձնացնում են **խոսքային մեթոդները** (գիտելիքի աղբյուրը բանավոր կամ տպագիր խոսքն է), **ակնառու-իրազննական մեթոդներ** (գիտելիքի աղբյուր են առարկայի, երևույթի, դիդակտիկ նյութի զննությունը), **պրակտիկ մեթոդներ** (գիտելիքները և կարողությունները ձևավորվում են պրակտիկ գործունեության ընթացքում):

Խոսքային մեթոդները ուսուցման մեջ կենտրոնական դիրք են գրավում: Սրանց շարքում պիտի դասել պատմությունը, բացատրությունը, գրույցը, բանավեճը, դասախոսությունը, գրքով աշխատանքը:

Զննական մեթոդների դեպքում մեծ կիրառություն ունեն զանազան գծապատկերները, աղյուսակները, նկարները, մոդելները, սարքերը, տեխնիկական միջոցները: Ակնառու-իրազննական մեթոդները պայմանականորեն բաժանվում են երկու խմբի՝ ցուցադրում և նկարագրում (իլյուստրացիա):

Ուսուցման պրակտիկ մեթոդները հիմնված են սովորողի գործնական աշխատանքի վրա: Սրանց գլխավոր նշանակությունը սովորողների գործնական աշխատանք կատարելու կարողությունների և հմտությունների ձևավորումն է:

Ըստ դիդակտիկ նպատակադրման (Դանիլով Մ. Ա., Եսիպով Բ. Պ.)՝ դասակարգման մեջ առանձնացնում են հետևյալ խումբ մեթոդները՝

նոր գիտելիքի ձեռքբերման մեթոդներ

կարողություններ և հմտություններ ձևավորող մեթոդներ

գիտելիքի կիրառման մեթոդներ

գիտելիքը, կարողությունը, հմտությունն ամրապնդող և ստուգող մեթոդներ

Այս դասակարգման մեջ առաջնային են ուսուցման նպատակները, որի շնորհիվ էլ հաղթահարվում են տարբեր մեթոդական խմբերի միջև գոյություն ունեցող անջրպետը:

դասավանդողի գործունեությունն ուղղվում է դեպի դիդակտիկական խնդիրների լուծումը:

Մեթոդների դասակարգումն ըստ սովորողների *ճանաչողական գործունեության* կազմակերպման : Ճանաչողական գործունեության բնույթը սովորողի մտածական ակտիվության աստիճանն է: Առանձնացնում են հետևյալ մեթոդները՝

- բացատրական-նկարագրական (իլյուստրատիվ)
- վերարտադրողական
- պրոբլեմային շարադրանք
- մասամբ որոնողական (էվրիստիկ)
- հետազոտական

Բացատրական-նկարագրական (իլյուստրատիվ) մեթոդի էությունն այն է, որ դասավանդողը տարբեր միջոցներով հաղորդում է պատրաստի տեղեկատվությունը, իսկ սովորողներն ընկալում, գիտակցում և մտապահում են: Տեղեկատվությունը դասավանդողը հաղորդում է բանավոր խոսքով (պատմություն, զրույց, բացատրություն, դասախոսություն), տպագիր խոսքով (դասագիրք, լրացուցիչ նյութեր), ակնառու-զննական նյութեր (աղյուսակներ, գծապատկերներ, նկարներ, կինո և տեսաֆիլմեր), որոշակի գործունեության պրակտիկ ցուցադրում (փորձի ցուցադրում, աշխատանք հաստոցի վրա, խնդրի լուծման եղանակներ և այլն):

Սովորողների ճանաչողական գործունեությունը հանգեցնում է պատրաստի գիտելիքի մտապահման, որը կարող է լինել նաև ոչ գիտակցված: Այս դեպքում սովորողների մտածական ակտիվությունը բավական ցածր է:

Վերարտադրողական մեթոդը ենթադրում է, որ դասավանդողը հաղորդում է պատրաստի գիտելիք, իսկ սովորողը յուրացնում, վերարտադրում և կարողանում է կրկնել գործունեության եղանակը դասավանդողի հանձնարարությամբ: Յուրացման չափանիշը գիտելիքի ճիշտ վերարտադրությունն է: Այս երկու մեթոդների հիմնական հատկանիշը ժամանակի տնտեսումն է. ծավալուն նյութը առանց մեծ ջանքերի կարելի է կարճ ժամանակում հաղորդել և ստուգել դրա յուրացումը:

Գիտելիքը կարող է բավական կայուն լինել, քանի որ բազմակի կրկնության ճանապարհով է յուրացվում: Մրանք երկուսն էլ երաշխավորում են գիտելիքի և կարողությունների հարստություն, ձևավորում են որոշակի մտածական օպերացիաներ, սակայն սովորողների ստեղծագործական կարողությունները չեն զարգացնում: Այս վերջին նպատակի համար կիրառվում են այլ մեթոդներ, հատկապես պրոբլեմային շարադրանքի մեթոդը:

Պրոբլեմային շարադրանքը անցում է կատարում կատարողականից դեպի ստեղծագործական գործունեություն: Մեթոդի էությունն այն է, որ դասավանդողը ներկայացնում է պրոբլեմը և ինքն էլ այն լուծում է՝ ցույց տալով դատողական մտքի ընթացքը ճանաչողության գործընթացում: Սովորողներն այդ ընթացքում հետևում են շարադրանքի տրամաբանությանը՝ յուրացնելով պրոբլեմի լուծման փուլերը: Այդ ընթացքում նրանք ոչ միայն ընկալում են, գիտակցում և մտապահում են պատրաստի գիտելիքները, եզրակացությունները, այլ նաև հետևում են ապացույցների

տրամաբանությանը, դասավանդողի մտքի ընթացքին. ընդ որում՝ դասավանդողին կարող է փոխարինել տեխնիկական որևէ միջոց՝ կինո, հեռուստատեսություն, գրքեր և այլն:

Չնայած այս մեթոդի կիրառության դեպքում սովորողներն ակտիվ մասնակից չեն, այլ միայն հետևում են մտքի ընթացքին, նրանք սովորում են լուծել ճանաչողական հիմնախնդիրներ:

Ճանաչողական գործունեության առավել բարձր աստիճան է մասամբ **որոնողական** կամ **էվրիստիկ** մեթոդը: Այս դեպքում սովորողներն ինքուրույն են լուծում ուսումնական բարդ խնդիրը ոչ թե սկզբից մինչև վերջ, այլ միայն մասամբ: Դասավանդողը սովորողներին ընդգրկում է պրոբլեմի լուծման որոնման գործընթացի մեջ: Գիտելիքների մի մասը հաղորդում է դասավանդողը, որոշ մասը լրացնում են սովորողները՝ պատասխանելով տրված հարցերին կամ էլ լուծելով հիմնախնդիրը: Ուսումնական գործընթացը զարգանում է հետևյալ գծակարգով՝ դասավանդող-սովորող-դասավանդող-սովորող և այլն:

Այսպիսով ուսուցման մասամբ որոնողական մեթոդը հանգեցնում է նրան, որ ողջ գիտելիքը չէ, որ սովորողին ներկայացվում է պատրաստի վիճակում, որոշ բանի պիտի հասնել ինքնուրույն.

դասավանդողի գործունեության մեջ մտնում է պրոբլեմային իրավիճակի լուծման ընթացքի օպերատիվ կառավարումը:

Այս մեթոդի ձևափոխություններից մեկն էլ **էվրիստիկ գրույցն** է:

Ուսուցման **հետազոտական մեթոդը** նախատեսում է սովորողների՝ գիտելիքների ստեղծագործաբար յուրացումը: Դրա էությունը հետևյալն է՝

դասավանդողը սովորողների հետ ձևակերպում է հիմնախնդիրը (պրոբլեմը).

սովորողներն ինքնուրույնաբար լուծում են այն.

դասավանդողն օգնում է միայն այն դեպքում, երբ պրոբլեմի լուծման ճանապարհին դժվարություններ են ի հայտ գալիս:

Այսպիսով՝ հետազոտական մեթոդը ոչ միայն գիտելիքների ամփոփման, այլև գիտելիքը ինքնուրույնաբար ձեռք բերելու, առարկան կամ երևույթը ուսումնասիրելու, եզրահանգումներ կատարելու և գիտելիքները և կարողությունները կյանքում կիրառելու նպատակներով է գործադրվում: Մեթոդի էությունը նոր խնդրի լուծման նպատակով սովորողների որոնողական-հետազոտական գործունեության կազմակերպումն է:

Այս մեթոդի թերությունն այն է, որ պահանջում է բավական ժամանակ, դասավանդողի մանկավարժական վարպետություն և բարձր որակ:

Ըստ ուսուցման գործընթացի ամբողջական մոտեցման (Բաբանսկի Յու. Կ.). ուսուցման մեթոդները բաժանվում են երեք խմբի.

1) ուսումնաճանաչողական գործունեության կազմակերպման և իրականացման մեթոդներ.

2) ուսումնաճանաչողական գործունեության խթանումն ապահովող մեթոդներ.

3) ուսումնաճանաչողական գործունեության արդյունավետության գնահատման և ինքնագնահատման մեթոդներ:

Առաջին խումբը ներառում է հետևյալ մեթոդները՝

պերցեպտիվ մեթոդներ (զգայարանների միջոցով ուսումնական տեղեկատվության փոխանցում և ընկալում)։

խոսքային մեթոդներ (դասախոսություն, պատմություն, զրույց և այլն)։

զննական մեթոդներ (ցուցադրում, նկարագարում-լուսաբանում-իլյուստրացիա)

պրակտիկ մեթոդներ (փորձեր, վարժություններ, առաջադրանքների կատարում)։

տրամաբանական, այսինքն՝ տրամաբանական գործառնությունների կազմակերպում և իրականացում (ինդուկտիվ, դեդուկտիվ, համանմանության կամ անալոգային և այլն)։

իմացաբանական (հետազոտական, պրոբլեմային-որոնողական, վերարտադրողական)։

ուսումնական գործողությունների ինքնակառավարում (ինքնուրույն աշխատանք գրքով, սարքերով և այլն)։

Մեթոդների երկրորդ խմբի մեջ մտնում են՝

ուսումնառության նկատմամբ հետաքրքրություն առաջացնող մեթոդներ (ճանաչողական խաղեր, ուսումնական բանավեճեր, պրոբլեմային իրադրությունների ստեղծում և այլն)։

ուսումնառության գործընթացում պարտքի և պատասխանատվության զգացումներ ձևավորող մեթոդներ (խրախուսանք, քաջալերում, նկատողություն և այլն)։

Մեթոդների երրորդ խմբի մեջ մտնում են գիտելիքների, կարողությունների, հմտությունների տարբեր բնույթի ստուգման բանավոր, գրավոր, մեքենայական եղանակները, ինչպես նաև սեփական ուսումնաճանաչողական գործունեության արդյունավետության ինքնաստուգման մեթոդները։

Ուսուցման մեթոդների դասակարգում՝ ըստ զույգային համագործակցության, որի հիմքում ընկած է դասավանդողի և ուսանողի համատեղ գործունեության կազմակերպումը (Մախմուտով Մ. Ի.)։

Ուսուցման մեթոդների բինարային կամ պոլինարային (բազմակի) դասակարգման հիմքում ընկած են երկու կամ առավել ընդհանրական հատկանիշներ։ Մախմուտովի կողմից մշակված ուսուցման այս մեթոդները բաժանվում են երկու խմբի՝

1) դասավանդման մեթոդներ (տեղեկատվական-հաղորդագրական, բացատրական, կառուցողական-գործնական, բացատրական-խթանողական, խթանման)։

2) սովորելու մեթոդներ (կատարողական, վերարտադրողական, արդյունավետ-կիրառական, մասամբ որոնողական, որոնողական)։

Ուսուցման մեթոդների դասակարգում չորս սկզբունքների հիման վրա՝ *տրամաբանական-բովանդակային, սկզբնաղբյուրային, գործընթացային, կազմակերպական-դեկավարաման*, առաջարկում է Ս. Գ. Շապովալենկոն։

ԳԼՈՒԽ 3

Առավել շրջանառվող մեթոդները

3.1 Պատմություն:

Սա նյութի մենախոսական հաջորդական շարադրումն է նկարագրական կամ պատմողական ձևով: Պատմությունը կիրառվում է փաստական տեղեկությունների հաղորդման համար, որը պահանջում է շարադրանքի պատկերավորություն և հաջորդականություն: Այս մեթոդը գործադրվում է ուսուցման բոլոր փուլերում, փոփոխվում են միայն դրա խնդիրները, պատմության ծավալը և ոճը: Այս մեթոդը շատ արդյունավետ է կրտսեր տարիքի դպրոցականների հետ աշխատելիս, քանի որ տարիքային այդ խմբին հատուկ է պատկերավոր մտածողության բուռն զարգացումը: Պատմության զարգացնող առանձնահատկությունն այն է, որ ակտիվացնում է հոգեկան գործընթացները՝ երևակայությունը, մտածողությունը, հիշողությունը, հուզական ապրումները: Ազդելով մարդու զգացմունքների վրա՝ պատմությունն օգնում է հասկանալու և յուրացնելու դրա մեջ արտահայտված վարքի կանոնների և բարոյական գնահատականների իմաստը:

Ըստ նպատակի առանձնացնում են՝

պատմություն-մուտք. սա սովորողներին պատրաստում է նոր նյութի հաղորդման համար.

ընդարձակ պատմություն. կիրառվում է համապատասխան բովանդակության շարադրման համար.

պատմություն-եզրափակում կամ ամփոփում. ուսուցված նյութի ամփոփման ժամանակ է կիրառվում. ամփոփում է սովորած նյութը:

Պատմությանը՝ որպես ուսուցման մեթոդի ներկայացվում են որոշակի պահանջներ. պատմությունը պետք է ապահովի դիդակտիկական նպատակների իրականացումը, պարունակի իրական և հավաստի փաստեր, ունենա հստակ տրամաբանություն, շարադրանքը պիտի լինի ապացուցողական, պատկերավոր, հուզական և նկատի ունենա սովորողների տարիքային առանձնահատկությունները:

Անխառն ձևով պատմությունը հազվադեպ է կիրառվում: Սա հաճախ կիրառվում է ուսուցման այլ մեթոդների համադրությամբ՝ ցուցադրությամբ, քննարկումներով, զրույցով:

Եթե պատմության միջոցով չի հաջողվում ապահովել նյութի պարզ և հստակ ըմբռնումը, ապա կիրառվում է բացատրության մեթոդը:

3.2 Բացատրություն:

Սա ուսումնասիրվող առարկայի, երևույթի, առանձին հասկացությունների օրինաչափությունների և առանձնահատկությունների բացատրությունն է: Բացատրությանը բնորոշ է շարադրանքի ապացուցողական բնույթը, որը հիմնված է տրամաբանորեն իրար հետ կապված մտահանգումների վրա, որոնք բացահայտում են տվյալ երևույթի իրական կողմերը: Բացատրությանը հաճախ դիմում են տարբեր գիտություններից տեսական նյութ ուսուցանելու ժամանակ: Որպես ուսուցման մեթոդ բացատրությունը կիրառվում է տարբեր տարիքի մարդկանց հետ աշխատելիս:

Բացատրական մեթոդին ներկայացվում են որոշակի պահանջներ՝ հիմնահարցի կամ պրոբլեմի էության ճշգրիտ և հստակ ձևակերպում, պատճառահետևանքային կապերի հաջորդական բացահայտում և ապացուցում, համեմատության, համանմանության, բաղդատության կիրառում և շարադրանքի անվիճելի տրամաբանվածություն:

Շատ դեպքերում բացատրությունը համատեղվում է դիտումներին, սովորողների և դասավանդողի կողմից ձևակերպված հարցադրումներին և կարող է վերածվել զրույցի:

3.3 Զրույց:

Զրույցը երկխոսության բնույթ ունեցող ուսուցման մեթոդ է, որի ընթացքում մանկավարժը որոշակի հարցադրումների միջոցով սովորողներին հասցնում է նոր նյութի ընկալմանը կամ էլ ստուգում է արդեն ուսուցանված թեմայի յուրացումը: Զրույցը՝ որպես ուսուցման մեթոդ, կարող է կիրառվել ցանկացած դիդակտիկական խնդիր լուծելու համար: Տարբերում են անհատական զրույցներ (հարցերը հասցեագրվում են մեկ աշակերտի), խմբային զրույցներ (հարցերը հասցեագրվում են որևէ խմբի) և ֆրոնտալ(հարցերը հասցեագրվում են բոլորին):

Զրույցների տեսակներից մեկն էլ *հարցազրույցն* է, որը կարող է անցկացվել մեկ մարդու կամ խմբի կողմից:

Զրույց անցկացնելիս շատ կարևոր են հարցադրումների ճիշտ ձևակերպումները: Դրանք պիտի լինեն կարճ, հստակ, բովանդակալից, տրամաբանորեն կապված պիտի լինեն միմյանց հետ. պիտի բացահայտեն ուսուցանվող նյութի ամբողջականությունը և էությունը, պիտի օժանդակեն համակարգված գիտելիքի յուրացումը: Հարցերն իրենց բովանդակությամբ և ձևով պիտի համապատասխանեն սովորողների զարգացման աստիճանին, քանի որ չափազանց հեշտ կամ բարդ հարցերը ակտիվ ուստամաճանաչողական գործունեության կամ իմացության նկատմամբ լուրջ վերաբերմունքի դրսևորմանը չեն նպաստում:

Հարկ չկա ձևակերպելու երկակի կամ հուշող՝ պատրաստի պատասխան պարունակող, կամ էլ միանշանակ «այո» կամ «ոչ» պատասխան ակնկալող հարցեր:

Զրույցն ունի շատ արժանիքներ. ակտիվացնում է սովորողների ուսումնաձանաչողական գործունեությունը, զարգացնում է նրանց խոսքը, հիշողությունը, մտածողությունը, դաստիարակիչ ուժ ունի, ծառայում է որպես ախտորոշիչ միջոց, օգնում է կառավարելու սովորողների գիտելիքները:

Մակայն այս մեթոդն ունի նաև թերություններ. պահանջում է երկարատև ժամանակահատված, եթե սովորողները չունեն որոշակի պատկերացումների և հասկացությունների պաշար, ապա զրույցը արդյունավետ լինել չի կարող: Բացի դրանից՝ զրույցը չի տալիս գործնական համապատասխան գիտելիքներ և կարողություններ, պարունակում է սխալը ամրապնդելու բացասական կողմ. որևէ սովորողի սխալ պարտասխանը կարող է մյուսների հիշողության մեջ ամրակայվել որպես ճշմարիտ գիտելիք:

3.4 Ցուցադրումը :

Որպես ուսուցման մեթոդ նախատեսում է փորձի, տեխնիկական միջոցների, հեռուստահաղորդումների, տեսաֆիլմերի, դիաֆիլմերի, համակարգչային ծրագրերի ցուցադրում: Ցուցադրման մեթոդը ծառայում է ուսուցանվելիք նյութի դինամիկ առանձնահատկությունների բացահայտմանը, ծանոթացնում է առարկայի արտաքին տեսքին, ինչպես նաև ներքին կազմությանը: Այս մեթոդը շատ արդյունավետ է, երբ սովորողներն իրենք են ուսումնասիրում տվյալ առարկաները, երևույթները, գործընթացները, կատարում են անհրաժեշտ չափումներ, վերականգնում են դրանց միջև գոյություն ունեցող փոխկապակցությունները և փոխազդեցությունները:

Այսպիսի ինքնուրույն աշխատանքի շնորհիվ իրականանում է ձանաչողական ակտիվ գործընթաց, ընդարձակվում է սովորողի աշխարհայացքը, ստեղծվում է իմացության համար անհրաժեշտ զգայական-փորձարարական (էմպիրիկ) հիմք:

Ցուցադրման դիդակտիկական արժանիքն այն է, որ սովորողը տվյալ երևույթին կամ առարկային ծանոթանում է բնական իրավիճակներում կամ իրական հարաբերությունների մեջ:

Ցուցադրական նյութերը կարող են գեղագիտական մեծ ազդեցություն թողնել ուսուցման գործընթացում: Գեղագիտական էության մեջ դրսևորվում են անձի գեղագիտական ընկալումներ կամ ըմբռնումներ, գեղագիտական պատկերացումներ և գեղագիտական մտածողություն:³

³ . Ամիրջանյան Յ., Մահակյան Ա., Մանկավարժություն, Ուսումնական ձեռնարկ, Երևան, 2005

Թեպետ միշտ չէ, որ այդպիսի ցուցադրումը հնարավոր է: Այդպիսի դեպքերում կիրառում են բնական երևույթները արհեստական միջավայրում (օրինակ՝ կենդանիներին՝ գազանանոցում), կամ էլ արհեստական, փոքրացրած ծավալներով առարկաները ցուցադրում են բնական պայմաններում (օրինակ՝ փոքրացրած չափերով մեխանիզմներ):

Ծավալուն մոդելները բոլոր առարկաների ուսումնասիրության համար կարևոր դեր ունեն, քանի որ հնարավորություն են ընձեռում ծանոթանալու կոնստրուկցիաներին, մեքենաների գործողությունների սկզբունքներին: Ժամանակակից մի քանի մոդելներ անհրաժեշտ չափումներ կատարելու, տեխնիկական բնութագրումներ տալու հնարավորություն են ստեղծում: Այս դեպքում շատ կարևոր է ցուցադրվելիք առարկաների ճիշտ ընտրությունը, բացի դրանից՝ պիտի կարողանալ սովորողների ուշադրությունը հմտորեն ուղղել ցուցադրվող երևույթի էական կողմերի բացահայտման վրա:

Ցուցադրական մեթոդի հետ սերտորեն կախված է պատկերագրողումը կամ նկարագրողումը (իլյուստրացիա): Հաճախ այս երկու մեթոդներն իրարից չեն տարանջատում:

3.5 Վարժությունները:

Ուսումնական գործողությունների (մտավոր կամ պրակտիկ) բազմակի կատարումներն են դրանք յուրացնելու կամ դրանց որակի բարելավման նպատակով:

Բանավոր վարժություններն օժանդակում են սովորողների խոսքի կուլտուրայի, տրամաբանական մտածողության, հիշողության, ուշադրության, ճանաչողական հնարավորությունների զարգացմանը: Այս եղանակով աշխատելով՝ աշակերտներն ինքնուրույնաբար յուրացնում են տեսական բացատրությունները:⁴

Գրավոր վարժությունների հիմնական նշանակությունը գիտելիքների ապրապնդումը, և դրանց կիրառման համար անհրաժեշտ կարողությունների և հմտությունների մշակումն է:

Գրավոր վարժություններին սերտորեն առնչվում են գծագրական կամ գրաֆիկական վարժությունները: Նրանց կիրառությունը հնարավորություն է տալիս ավելի լավ ընկալելու, յուրացնելու, գիտակցաբար մտապահելու ուսուցանվող նյութը, օժանդակում են տարածական երևակայության զարգացմանը:

Գծագրական վարժությունների թվին են դասվում գծագրերի, գծանկարների տեխնոլոգիական քարտերի պատրաստումը:

Սովորողի ինքնուրույնության աստիճանով պայմանավորված՝ վարժությունները, լինում են **վերարտադրողական, մարզողական կամ ստեղծագործական** բնույթի:

⁴. Գյուրջինյան Դ., Ալեքսանյան Թ., Գալստյան Ա., Ուսուցչի ձեռնարկ

Ուսումնական գործընթացի ակտիվացման, առաջադրանքների գիտակցված կատարման համար կիրառվում են մեկնաբանություններ կամ բացատրություններ պարունակող վարժություններ: Դրանց էությունն այն է, որ սովորողները, վարժությունները կատարելով հանդերձ, որոշակի բացատրություններ են տալիս կատարած քայլի կամ գործողության մասին, որի արդյունքում էլ գիտակցում են իրենց արածը և լավ յուրացնում են տվյալ նյութը:

Որպեսզի վարժություններն արդյունավետ լինեն, պիտի համապատասխանեն մի շարք պահանջների՝

1. սովորողների գիտակցական մոտեցում վարժության կատարմանը,
2. կատարելիք գործողությունների կանոնների իմացություն,
3. վարժությունների կատարման ընթացքում դիդակտիկական հաջորդականության պահպանում,
4. հաշվետվություն ձեռք բերած հաջողությունների մասին:

Եզրակացություն

Ուսուցման մեթոդների կիրառմամբ ուսուցիչը սովորեցնում է վերլուծել, հնարավորություն է տալիս աշակերտներին նյութի մասին ինքնուրույն ենթադրություններ անելու, սովորածը արժևորելու, մեկնաբանելու:

Ուսուցման մեթոդները օգնում են նպատակային կերպով դասակարգել արդեն իմացածը, նոր յուրացրած տեղեկատվությունը: Դրանք հիմք են հանդիսանում նյութը, թեման, երևույթը բնութագրելու, նկարագրելու, ներկայացնելու, ինչպես նաև վերլուծելու և համեմատելու իմացածը և նոր յուրացրածը:

Կարելի է եզրակացնել, որ ուսուցման մեթոդները.

1. զարգացնում են աշակերտների հաղորդակցական հմտությունները
2. օգնում են գնահատել այլոց տեսակետները և ընդունել դրանք
3. նպաստում են սովորողների ստեղծագործական մտածողության զարգացմանը
4. հնարավորություն են տալիս ավելի հեշտ ընկալել տեղեկատվությունը:

Այսպիսով, ժամանակակից կրթության հիմնական խնդիրներից մեկը կրթական միջավայրում ոչ միայն սովորողի ինքնադրսևորումն է, այլև հասարակական կյանքում գիտելիքների կիրառումը: Ուսուցիչը մեթոդները կիրառելու դեպքում պետք է հիմք ընդունի դասագրքերի կառուցվածքը, ծրագրային նյութերի ընդգրկումը, բարդությունը: Դասավանդման ավանդական և ժամանակակից մեթոդների կիրառումը հնարավորություն են տալիս ծրագրով նախատեսված նյութը հանգամանորեն հասկանալու և գործնականում օգտագործելու:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Ամիրջանյան Յ., Սահակյան Ա., Մանկավարժություն, Ուսումնական ձեռնարկ մանկավարժական բուհերի ուսանողների համար, Մանկավարժ հրատ., Երևան, 2005
2. Գյուրջիյան Դ., Ալեքսանյան Թ., Գալստյան Ա., Ուսուցչի ձեռնարկ, Երևան, Էդիթ Պրինտ, 2011
3. Ուսուցիչների հնգօրյա վերապատրաստումների ծրագիր և նյութեր: Երևան, Անտարես, 2008.
4. [http://www.zangak.am/pdf/mankavarj-2012\(3-4\).pdf](http://www.zangak.am/pdf/mankavarj-2012(3-4).pdf)
5. https://hy.wikipedia.org/wiki/%D5%88%D6%82%D5%BD%D5%B8%D6%82%D6%81%D5%B4%D5%A1%D5%B6_%D5%B4%D5%A5%D5%A9%D5%B8%D5%A4%D5%B6%D5%A5%D6%80